

Сборник съдебна практика на Върховния касационен съд на Република България, наказателни колегии, 1997 г., стр. 94, пор. № 54

ОТНОСНО НАКАЗАТЕЛНАТА ОТГОВОРНОСТ ЗА БЕЗСТОПАНСТВЕНОСТ ПО ЧЛ. 219 НК НА ДЛЪЖНОСТНИ ЛИЦА ОТ КРЕДИТНИ УЧРЕЖДЕНИЯ ПРИ ОТПУСКАНЕ НА КРЕДИТИ.

Чл. 219 НК от 1968 г.

По делото не е имало спор относно обстоятелствата за заеманите от двамата подсъдими длъжности и за кръга и характера на задълженията им. В тази насока освен чрез другите доказателствени средства и посредством дадените обяснения е изяснено, че подсъдимият А. М. е бил управител, а подсъдимият П. И. - кредитен инспектор в ТБ "Българска пощенска банка" АД, клон П. и в това качество е бил упълномощен от изпълнителния директор на управителния съвет да сключва договори за банкови кредити в национална валута до 2 000 000 лв., а вторият е трябвало да изготвя становища по съответните искания за кредити. Не е имало спор и относно обстоятелствата за размера, срока и останалите условия на кредитите, разрешени на 5 и 11.11.1993 г. Във връзка с това всички доказателствени средства, включително и депозираните по реда на чл. 275 НПК обяснения, потвърждават разрешаването през тези два дни на кредити общо 10 000 000 лв. на единадесет различни фирми, фактическото предоставяне на цялата сума на една от тях - "А.-Х.Г." ЕТ неизплащането на парите по кредитите в уговорения четиримесечен срок, изтичащ през март 1994 г. и невъзможността за предприемане на никакви принудителни мерки, тъй като от единадесетте кредитополучатели в действителност осем се оказали несъществуващи. При изложените обстоятелства, според повдигнатото и предявено обвинение, неизплащането на парите по кредитите представлява за ТБ "Българска пощенска банка" АД щета, чието настъпване се дължи на проявено бездействие от подсъдимите, които, въпреки задълженията си, "не положили достатъчно грижи за проверка на реалността на фирмите-кредитоискатели", както и "за проверка реалността на обезпеченията на исканите единадесет кредита". Приемайки за установени същите обстоятелства, окръжният съд е постановил оправдателна присъда и за да я постанови е счел, че "от обективна страна ... липсва елемент от изпълнителното деяние на престъплението безстопанственост, а именно противообщественият резултат на нанесените щети", а от "субективна страна... двамата подсъдими не са могли да предвидят ... евентуалното непогасяване на кредитите". Тези съображения за отсъствие на обективните и субективни признаци на безстопанствеността по чл. 219, ал. 4, във връзка с ал. 1 НК указват на непълна оценка на доказателствените материали и са в противоречие с тях.

Загубата от нереализираното на определено парично вземане представлява щета. Според указанията, дадени с т. 3, раздел първи от Постановление № 3 от 1976 г. на Пленума на ВС, при безстопанствеността по чл. 219 НК размерът на тази щета се определя от действително несъбираемата част на вземането, когато последното е възникнало при съответно правомерно предоставяне на имуществото, но е проявено бездействие от длъжностните лица, имащи задължение да положат грижи за събирането му. В останалите случаи обаче и по-конкретно в случаите на неправилно и дължащо се на проявена немарливост неправомерно предоставяне на имуществото бъдещата възможност или вероятност за събирането на това имущество е без значение, тъй като щетата вече е настъпила. Съобразяването и спазването на тези указания сочи на необоснованост на приетото от инстанцията по същество, че липсват настъпили щети. Констатацията за липса на щети е направена от една страна въз основа на данните за внасянето през февруари 1997 г. на главницата по разрешените кредити и от друга страна въз основа показанията на свидетеля В. В. за предхождащо това внасяне покриване на загубите със средства от специално учреден фонд. Но отбелязаното внасяне на средствата по разрешените кредити значително време - приблизително три години след изтичане на срока за изплащането им при отбелязаните указания е само поправяне на настъпилите вече щети.

Същевременно учредяването на фонд, със средствата от който да се покриват загубите от кредитната дейност, не изключва настъпването на щети, а обратно - предполага причиняването им и по своята същност е само защитен механизъм, предпазващ кредитната институция от разстройване на дейността ѝ в резултат на такива щети. Или доказателствените средства, на които се е позовал първоинстанционният съд, не подкрепят приетото от него, че липсва щета.

Точното установяване на обстоятелствата за дължимото поведение от субектите на безстопанствеността по чл. 219 НК и за пренебрегването на правилата и нормите, регламентиращи това поведение, е от значение за правилността на оценката дали тези лица при непредпазливостта са били длъжни и са могли да предвидят настъпването на общественоопасните последици. Досежно същите обстоятелства обаче мотивите на присъдата в нарушение на чл. 303, ал. 3 НПК са непоследователни и противоречиви - изрично е посочено за безспорно установено, "че са допуснати отделни нарушения на правилата, регламентиращи кредитирането, от служители на ТБ "Българска пощенска банка" АД, клон гр. П. и по-специално от двамата подсъдими", а също така е отразено, че и двамата подсъдими са извършили всички действия във връзка с отпускането на кредитите ... действали са съобразно своите задължения и в кръга на своите правомощия и са спазили всички изисквания". Съществуващата и изтъкната непоследователност и противоречивост изключва възможността да се провери какво е вътрешното убеждение на първоинстанционния съд за наличието или отсъствието на допуснати нарушения при изпълнение на служебните задължения, а оттук и обосноваността на приетото във връзка със субективното отношение към общественоопасните последици.

Освен това досежно тези обстоятелства са събрани доказателства, които в нарушение на чл. 114, ал. 3 НПК не са обсъдени и преценени. Както вече се изтъкна, повдигнатото и предявено обвинение е за проявено бездействие при проверяване реалността на фирмите-кредитоискатели и на обезпеченията на исканите единадесет кредита. С оглед на това, което формира неполагането на достатъчно грижи по смисъла на чл. 219, ал. 1 НК, към делото са приложени изготвените през 1992 г. и задължителни за ползване в ТБ "Българска пощенска банка" АД Правила за реда и организацията по предоставяне на кредити в национална валута на юридически и физически лица, еднолични търговци и други организации. Тези правила и системата към тях за анализ на факторите за кредитоспособност изискват искането за кредит да е придружено с икономическа и социална обосновка, разработена по утвърден типов проект, както и с финансови документи, доказващи платежоспособността и финансовото състояние на кредитоискателя. Наред с отбелязаните правила към делото са приложени и кредитните досиета. Данните по тях обаче не са съпоставени и анализирани съвместно с посочените съдържащи се в правилата изисквания. Затова и поради приемането им без такова съпоставяне, без такъв анализ и без съвкупната оценка на тези доказателствени средства с останалите доказателства за служебните задължения и степента на изпълнението им при разрешаване на кредитите, необосновани са фактическите положения от мотивите, че "кредитните досиета са били оформени съгласно всички изисквания на вътрешните правила и на Закона за банките и кредитното дело" и че разрешаващите кредитите "са се срещали на място в гр. В. Т. с представителите на тези фирми и са придобили преки впечатления от финансовата и икономическа мощ на фирмите - кредитополучатели". Впрочем необосноваността следва и от липсата на фактическа възможност за провеждане на срещи и придобиване на възприятия от платежоспособността на искащите кредити фирми, повечето от които всъщност не са съществували, а също и от отсъствието на насоченост към срещи и проверки в поведението на подсъдимите при пребиваването им в гр. В. Т., довели се според обясненията им на рекламата за "А. къмпани", която ги убедила в предстоящото групиране на фирмите в холдинг. А извършването на необходимите съгласно чл. 114, ал. 3 НПК анализ, съпоставяне и цялостна оценка на доказателствените материали за задълженията на подсъдимите в указаната насока би могло да обоснове други фактически положения относно възможността да се констатира при проверяване платежоспособността несъществуването на повечето от фирмите, относно това дали действително са положени достатъчно грижи за ръководенето и управлението на

имуществото и относно предвиждането на общественоопасни последици от непогасяване на разрешените кредити.

Посочените задължителни за ползване правила са изисквали още при разрешаване на кредитите да се допуска обезпечение чрез залог, когато залогът реално съществува. Освен от тези правила това произтича и от разпоредбата на чл. 156 от Закона за задълженията и договорите, предвиждаща като условие за действителност на договора предаването на заложената вещь на кредитора или на избрано от него и законодателя лице и регламентираща по такъв начин условието за (тактическото наличие на тази вещь. По делото за събрани доказателства за разрешаване на кредитите без осъществяването на проверка дали са в наличност заложените течни горива. Това са потвърдили и двамата подсъдими в дадените от тях обяснения. Доказателствата в тази насока обаче не са обсъдени и вместо тях са съобразени данните досежно направения опит за проверка след разрешаване на по-голямата част от кредитите. Поради това направеният без отчитането и оценката им извод за изпълнение на всички задължения при разрешаване на поисканите кредити е необоснован.